

174409

1940 04 11

208

174409

891.71
34-19

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
MAY 19 1964
E. J. LB. 1000
UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

30 OCT 2006

I. ՅԱԻԵԼԻԱՆ «ՅՈՒՇԱՐԱՐ»-Ի

[19 NOV 2010

891.71
34-19
ար

№ 2004

ԿԱՆԱՅԻ ՀՆՏԱՔՐՔՐՈՒԹԻՒՆ

Կ Ա Մ

ԱԴԱՄ ՈՒ ԵՒՆ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՈՒ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

Հեղինակ—ԵԱՎՈՎԼԵԻ
Թարգմանիչ—Ա. ՎՐՈՅԻ

ԹԻՖԼԻՍ

ՀԱՅԿԵՐԱՄԱՐԻ ՏՈՒՐԱՆ ՈՒ. Ե. ԱՂԱՆՇԱՅԻ
1907

(21)

880

891.71 | Հայաստան
34-19 | Հայաստան
ար

18915	8/01181		

1001
750

Ա Ն Ջ Ի Ն Ք

ՊԻԷՐ, — գիւղացի.
ԺԱՆԷՏ, — նորա կինը
ԿՈՄՍ ԴԸ ՄՕՐԷ — կալածատէր
ԾԱՌԱ,

Настоящая пьеса подъ заглавіемъ “Женское” любопытство,, или “Адамъ и Ева,, разрѣшается г. Главнокомандующимъ къ представленію края.

Предсѣдатель Комитета Гагкель
Секретарь Н. Мелик-Нубаровъ

Ա Ր Ա Ր Ի Ա Ծ Ա

Տեսարանը ներկայացնում է անտառ

Բնմի խորքում աջակողմը մի խրճիթ. իսկ ձախակողմը, նախաբնում մի ծառ, նրա տակը նստարան, մօտը ձախարակ է դրուած:

1) ՊԻԷՐ. առանձին:

Մի հաստ կոծղ կտորել աշխատելով, գայրացած. Ա՛հ, ը՛հ, ը՛հ ը՛հ, այ անբան անասուն, ոչ մի կերպով չի կտորւում. քրտինքը սրբում է և ձեռքի մէջ թքելով. անհա, ը՛հ, ը՛հ, ը՛հ, չէ, բան չէ դուրս գալիս. բարկացած հրում է ոտքով. այ չար սատանա. մարդ չարչարվում է, քրանում է, ձեռքերին կոշտեր են դուրս գալիս, նա էլի վեր է ընկած, իբրև թէ չէի շարժել հառաչելով. ախ՛, ախ՛, երբ նայում եմ ու լաւ մտածում կեանքի վերա, դուրս է գալիս որ մարդս ամենադժբաղդ արարածն է աշխարհիս վերա. ճշմարիտ. հէնց օրինակի համար վերցրու այս ձախարակը. Աստուած է վկա որ նա էլ ինձանից երջանիկ է... բան չէ շինում, ոչինչի վերա չի մտածում, ոչ մի բանի կարիք չունի, ոչ ցուրտ գիտէ և ոչ սով. ապրում է ու ապրում, պրծաւ գնաց: Իսկ ես խեղճս, գոնէ մի կտոր չոր հաց ձեռք բերելու համար—վաղ վեր կաց, ուշ քնիր, աշխատիր, չարչարւիր, և ինչո՞ւ համար հարցնում եմ ձեզ. ինչո՞ւ համար այս բոլորը—որպէս զի ապրենք ու սովից չբժնանանք. և սա կեանք է, դուք սրան կեանք՞ էք ասում... սա ոչ թէ կեանք, այլ—թն՛ւն թրումէ և ոտքով սրբում. այ այս է

որ կայ. իսկ իմը այդ էլ չարժէ թէ չէ ողևորելով. մարդու բազմաթիւութեան համար Աստուած սկզբից ամեն բան տւեց. այսինքն որ նա ուզածին չափ ուտէ և մարդուն մնում էր որ միայն ուտէր, քնէր և ոչինչ չչիներ—կարծեմ այս լաւ է, այնպէս չէ. ցաւով. բայց ոչ այս բաւական չհամարւեց, քիչ թւաց: Քիչ թւաց որ ասում եմ ինձ չհասկանաք, ոչ. անա թէ այդ ինչպէս եղաւ: Աստուած Աղամին ու Եւային զրախտ պարգևեց, թոյլ տալով որ ամեն բանից օգտւեն, միայն հրամայեց որ խնձորից չուտեն, միևնոյն ժամանակ զգուշացրեց որ ուտելիս ամեն բանից պիտի զրկւեն: Աղամ ձեռք չէր տալիս. իսկ Եւան, տո՛ւր հա տո՛ւր. տո՛ւր հա տո՛ւր. Աղամ ուշադրութիւն չդարձրեց և երբ տեսաւ որ այդ էլ չիլինում— սպանանց. Եւան որ այս տեսաւ՝ աղմուկ, աղաղակ, լաց ու կոծ. կնիկ է խ'օ գիտէք. էնքան արեց որ Աղամն էլ վերցրեց տւեց ու... երկուսն էլ զրախտից դուրս վճռուեցան... Բայց գիտէք թէ զրախտը ինչպիսի տեղ էր... Ի՛նչ գեղեցիկ բաներ կային այնտեղ, սրբան հարստութիւն. մի խօսքով ճիշտ մեր կալածատէր կոմսի պալատին պէս. ինչ սր սիրտդ ուզէր այնտեղ կար. իսկ այժ՞մ. կոծող հրելով. Այ քեզ զրախտ... ցոյց տալով ձեռքի միջի կոշտերը. այս էլ նրա հաճոյքն ու երջանկութիւնը. լալիս է. եւ չգիտեմ ինչո՞ւ պատմեցին ինձ այս պատմութիւնը. եթէ չէի գիտացել աւելի հանգիստ կը լինէի, որովհետև հէնց որ գործի եմ ձեռնարկում՝ իսկոյն այդ պատմութիւնն եմ յիշում, իսկ յիշում եմ թէ չէ՝ սկսում եմ լաց լինել և էլ ոչ մի բան գլուխս չի մտնում. Ախ՛, ախ, ախ, բայց և այնպէս շատ լաց լինելուց էլ բան չի դուրս գայ, պէտք է փայտ կոտրել, թէ չէ կինս կուգայ ու տեսնէ թէ քիչ փայտ կայ՝ ո՛վ գիտէ ինձ առանց ճաշի թողնէ: Իմ կինս խօ ձեր գիտեցածներից չէ, այսինքն կայ էլի, բայց այս պատմութիւնը լսելուց յետո ինձ թւում է թէ նա մի սատանա է: Բնի տակից ծանկտի կրկու ձայն է լսվում. իսկ Պէրը աշխուժով սկսում

է բանել. անա անունը տւեցինք, ինքն էլ լուսն ընկաւ... ախ՛ կեանք, կեանք. մի մեռնէինք ու ազատւէինք:

2) ՆՈՅՆ ԵՒ ԺԱՆԷՏ

ԺԱՆԷՏ. Ձեռքին սակառ վազելով ներս է մտնում և դէպի կուլիսներն է խօսում Շնորհակալ եմ ձեզանից բարեկամս... Ինչպէ՛ս... չեմ լրսում... պարե՛լ... կարելի է... լաւ. տեսնենք... Պիէրին. բարև հոգիս:

Պիէր. Աստուծո՛ւ բարին. շարունակում է զործել:

ԺԱՆԷՏ. Տարա հաւաքած սունկերը վաճառանոցում ծախեցի և այս գեղեցիկ կոշիկները գնեցի ինձ համար. ամենքը, ամենքը կանգնած ինձ էին նայում, իսկ ես ուշադրութիւն անգամ չէի դարձնում, այլ շտապով վազելով քեզ մօտ եկա. դէ՛ արի գգւիր, համբուրիր ինձ... դէ շուտ... քեզ եմ սպասում, դէ շուտ:

Պիէր. Ձեմ գայ:

ԺԱՆԷՏ. Սպանալի. Ինչպէ՛է՛ս... այդ ինչ ասեցի՞ր. կարծեմ ասեցիր թէ չեմ գայ. դու ինձ լաւ նայիր. Երեսը ներկայացնելով. դէ արի... անհամբերութեամբ ոտքերը գետին է խփում. շտապիր. խլացա՛ր ինչ եղար. հրամայական. դէ՛ համբուրիր ասում եմ քեզ:

Պիէր. Հառաչելով ժողովուրդին. Ինչպէ՛ս. ես չամեցի՞ թէ սատանա է: Համբուրումէ՛:

ԺԱՆԷՏ. Արախ. Այդ վաղուց պէտք է անէիր. հիմի կարող ես նայել իմ կոշիկների վերա և ուղղակի փառաւորել. հիանալի բան է, քանի ծնւել էի այդպիսի բան չէի հազել... հիանալի է որ սրանք առաջւայ ունեցածներիցս աւելի թանգ են, բայց սրա մէջ լաւ կերևան տօտիկներս. այնպէս չէ՞...

Պիէր. Չնայելով. Շատ լաւ:

ԺԱՆԷՏ. «Շատ լաւ», փետի կտոր. Ատրը նրա քթին դէմ անելով. առաջ մի նայիր է...

ՊիէՐ. Տեսայ, լաւ:

ԺԱՆԷՏ. Իւր ոտքով զմայլած. Տես, քեզ համար ի՞նչ եմ բերել. Սակառի միջից հանումէ մի մետաքսեայ Թաշկինակ. Տես ի՞նչ գեղեցիկ թաշկինակ է. տեսնում ես, քեզ էլ չեմ մոռացել...

ՊիէՐ. Ձեռք մեկնելով. Տուր տեսնեմ:

ԺԱՆԷՏ. Թաշկինակը ծածկելով. Ինչպէս չէ, էդ է որ աւեցի...

ՊիէՐ. Բայց չէ որ այդ իմն է:

ԺԱՆԷՏ. Դեռ ոչ, առաջ դու քո գործը տես. աշխատիր: Նստում է ձախարակի մօտ.

ՊիէՐ. Գնահ բանիդ՝ «աշխատիր», «աշխատիր» թուրքալի պէս մի բառ ես սովորել առաւօտից մինչև կէս գիշեր շարունակ էդ ես ասում. «աշխատիր...»

ԺԱՆԷՏ. Ի՞նչ անեմ, հոգիս, ես ինքս էլ ձեռներս ծալած չեմ նստել. աշխատութիւնը մեր ճակատագիրն է. եթէ չաշխատենք սոված կը մնանք:

ՊիէՐ. Այդ լաւէ. դատարկ նստել ես ու մեծ մեծ բրդումես:

ԺԱՆԷՏ. Ի՞նչպէս թէ դատարկ նստել եմ:

ՊիէՐ. Այնպէս էլի, դադարկ:

ԺԱՆԷՏ. Ճախարակը ցոյց տալով. Այս ինչ է հապա:

ՊիէՐ. Ո՞րը:

ԺԱՆԷՏ. Ձե՞ս տեսնում:

ՊիէՐ. Ի՞նչ տեսնելու բան կայ այդտեղ:

ԺԱՆԷՏ. Բայց միթէ սա գործ չէ. միթէ ես չեմ աշխատում:

ՊիէՐ. Ծաղրելով. Ի՞նչպէս չէ, աշխատում ես. իհարկէ որ գործ չէ. այդ տեղ ոչ թէ դու ալ ճախարակն է աշխատում. մի շատ մեծ բան է այդ պտոյտ տալը:

ԺԱՆԷՏ. Ուրեմն ի՞նչ ես հրամայում որ անենք:

ՊիէՐ. Գործ չկայ շինելու. խաթուն խօս չես. կարող ես փայտ կտորել, ջուր կրել, խոտ հնձել...

ԺԱՆԷՏ. Ինչ ասացիր... փայտ կտորել. խոտ հնձել. բայց միթէ այդ իմ գործն է:

ՊիէՐ. Հապա ի՞մնէ:

ԺԱՆԷՏ. Միթէ ես տղամարդ եմ:

ՊիէՐ. Հապա ես ե՞մ տղամարդը... այսինքն ես ուրիշ բան էի ուզում ասել... և որովհետև տղամարդ ծնւելու դժբաղդութիւնը ունեցայ, դրա համար էլ պարտա...

ԺԱՆԷՏ. Պարտաւոր ես աշխատել, չարչարել...

ՊիէՐ. Իսկ դու կտորտուես ու աչքով անես:

ԺԱՆԷՏ. Ի՞նչպէս. այդ ի՞նչ ասացիր. ես ո՞ւմն եմ աչքով արել. դէ՛ ասա՛, խօսիր, ումը...

ՊիէՐ. Ես շատ գիտեմ թէ ումը... ամէնքի՛ն...

ԺԱՆԷՏ. Ուրեմն քո ասելով ես ծո՞յլ եմ, կտորտուո՞ղ եմ...

ՊիէՐ. Թէ մէկն ես և թէ միուսը:

ԺԱՆԷՏ. Ես կտորտուումեմ, ես ծո՞յլ եմ... ա՛խ տէր իմ Աստուած. բայց միթէ ես քիչ եմ աշխատում, քիչ եմ չարչարվում:

ՊիէՐ. Ե՛... նա չարչարում է եղել... ես այդ չէի իմացել... մի չէ կարելի իմանալ թէ ո՞րն է սա քո շինած բանը... հեռու չ'գնանք. վերցնենք հէնց այսօրու սունկի փողե-

րը. ի՞նչ արեցիր. հը՞... ի՞նչ արեցիր... ինչի՞ վերա ծախսեցիր. այդ ոտնամանների՞ վրա... իսկ ես ամբողջ օրը անտառումն էի. տե՛ս քիթ ու բերանս բոլոր չանկրթւեց և մինչև հիմայ էլ կարծես թէ մէջքս կտորած լինի... իսկ դուն ի՞նչ ես շինել...:

ԺԱՆԷՏ. Ձե՞ս հրամայի որ բոբլիկ ման գամ. հէ՞...

ՊիէՐ. Բոբլիկ... է՛հ... չէ կարելի քեզ հետ խօսել... Կրնիկ ես, կնիկ. ուրիշ ոչինչ...

ԺԱՆԷՏ. Լաւ մեղադրանք է:

ՊիէՐ. Է՛հ, արդէն դուք ստեղծւած էք հագնւելու, զուգւելու, ձեր մարդոցը չարչարելու և նրանց ամեն տեսակ ուրախութիւնից զրկելու համար:

ԺԱՆԷՏ. Մի ասա՛ տեսնեմ, քանի պատկեր էնք ես ե՞րբ եմ քեզ չարչարել. ինչի՞ց եմ քեզ գրկել: ՊԻԷՐ. Յիշիր Եւային և կիմանաս թէ՛ ես ինչի՞ց եմ գրկել...

ԺԱՆԷՏ. Ի՞նչ ես ասում:

ՊԻԷՐ. Ինչ եմ ասում. այն ո՞վ էր մեր դրախտից վրձնդ-ւելու պատճառը, հա՛. ո՞վ էր — Եւան. ո՞վ էր մեր նրանից գրկելու պատճառը — Եւան. ո՞ւմ ախորժակն էր բաց-ւել անպատճառ խնձորն ուտելու... ա՛ ա՛... Ինչո՞ւ ես լը-ռում. պապանձւեցա՞ր. այ, եթէ նա այդ տարօրինակ ա-խորժակը չունենար, այն ժամանակ ես ոտներս ձգած ա-ղավարի հանգչելիս կըլինէի. ոչ փայտ կըկոտրէի, ոչ խոտ կը հնձէի և ոչ ջուր կըկրէի:

ԺԱՆԷՏ. Հիմի էլ քեզից է կախւած այդ. կարող ես չ'աշ-խատել. բայց այն ժամանակ հաց չ'պիտի ուտես... Իսկ ես ի՞նչ լաւ կուտեմ...

ՊԻԷՐ. Գիտե՛մ, գիտե՛մ, որ դու ամեն բանի ընդունակ ես... դրա համար էլ թէ և ծուլանում եմ, բայց այնուա-մենայնիւ աշխատում եմ... Ծ'հ... և այնպէս էլ ախորժակ ունեմ որ քիչ է մնում ինքս ինձ խորովեմ ուտեմ: Այ, ես գայլի պէս սոված եմ. դու խօ՛ իսկի չէս էլ մտածում կերակուր պատրաստելու մասին:

ԺԱՆԷՏ. Իո՞վ փայտը՞ ուր է...

ՊԻԷՐ. Փայտ քի՛չ կայ, ինչ է... առաւօտանից ի վեր դրա վրայ եմ քրտինք թափում. և ով է՞ մեղաւորը որ ես քըր-տնում եմ. դարձեալ դո՛ւ:

ԺԱՆԷՏ Ե՞ս:

ՊԻԷՐ. Դէ՛ դու չես, ուրեմն քո Եւա նախամայրն է:

ԺԱՆԷՏ. Նա ինչո՞ւ է մեղաւոր:

ՊԻԷՐ. Նրա համար մեղաւոր է որ ինչո՞ւ կերաւ խնձորը:

ԺԱՆԷՏ. Իսկի էլ նա մեղաւոր չէ:

ՊԻԷՐ. Է, ուրեմն ո՞վ. ե՞ս եմ մեղաւորը. հերիք չէր իրա ուտելը, Ադամին էլ ուտացրեց:

ԺԱՆԷՏ. Նա ինչի՞ կերաւ:

ՊԻԷՐ. «Ինչի կերաւ, ինչի կերաւ» ուտել էր ուզում ու կերաւ. նա ի՞նչ էր իմանում թէ վերջը այս է լինելու:

ԺԱՆԷՏ. Որ կերաւ նշանակում է մեղաւորն էլ ինքն է:

ՊԻԷՐ. Ո՞վ, Ադամը՞:

ԺԱՆԷՏ. Ի հարկէ:

ՊԻԷՐ. Ադամը՞:

ԺԱՆԷՏ. Այո՛:

ՊԻԷՐ. Ո՛չ, մեղաւորը Եւան էր:

ԺԱՆԷՏ. Ո՛չ, Ադամն էր:

ՊԻԷՐ. Չէ՛. Եւան էր, Եւան:

ԺԱՆԷՏ. Ուզում ես ես քեզ փաստով ապացուցանեմ:

ՊԻԷՐ. Ո՛նց չէ. կ'ապացուցանես:

ԺԱՆԷՏ. Ինձ լսիր. երբ Եւան կամենում էր խնձորը ու-տել — թէ և ասում են իբր թէ նա ինձանից բարձրահասակ էր — բայց այնուամենայնիւ խնձորը այնքան բարձր էր կախւած, որ չէր կարողանում պոկել. այն ժամանակ Ադամ իբրև բարի և քաղաքավարի մարդ կռացաւ. լսում ես. Ադամ ծառի տակ կռացաւ որ Եւան նրա կունակի վերա կանգնի ու կարողանա խնձորը պոկել. նրա ձակատին խփելով. է, հիմի ով է՞ մեղաւորը:

ՊԻԷՐ. Ով է՞, Եւան. խնձորը ինչո՞ւ էր պոկում

ԺԱՆԷՏ. Գնահ դուն էլ. ոչինչ չես հասկանում. Ադամն էր մեղաւոր. ինչի՞ էր կուանում:

ՊԻԷՐ. Չարէ՞ն ինչ երբոր «ախ»ը, «վախ»ը, լացը սկսել էր ՚ի հարկէ պէտք է կուանար:

ԺԱՆԷՏ. Քո բոլոր ասածներդ յիմարութիւններ ին:

ՊԻԷՐ. Գիտե՛մ. գիտե՛մ. իսկ այն խեղճ ողորմելին — իբրև էլ ինչէ՞ր մնում նրան անել... Եւան նրան անել...

ԺԱՆԷՏ. Սրգելել. թոյլ չ'տա՛յ, զսպել նրա ցանկութիւնը, ԺԱՆԷՏ. Սրգելել. թոյլ չ'տա՛յ, զսպել նրա ցանկութիւնը, և ոչ թէ կնոջ գուռնայի վրա պար գալ. համա՛ տղա-

մարդ է եղել հա՛...
Պիէ՛ր. Տղամարդ է եղել. տղամարդ է՛ եղել. դու էլ կար-

ծու՛մ ես ամեն տղամարդ ինձ պէս հաստատ բնաւորու-
թեան տէ՛ր է. ես պէտք է լինէի նրա տեղ որ...
ԺԱՆԷՏ. Է՛. դու ի՞նչ կանէիր:

Պիէ՛ր. Ի՞նչ պիտի անէի. չէի կռանա ու պրծաւ գնաց...
ԺԱՆԷՏ. Կարծում ե՞ս: Իսկ եթէ ես լինէի Եւայի տեղ...
Պիէ՛ր. Ոչ թէ դո՛ւ, այլ բեզ պէս 10-ն էլ գային էլի չէի

կռանա ու ես իմը կանէի:
ԺԱՆԷՏ. Ո՞նց չէ. եթէ ես ուզէի, տեսնենք դու ինչպէ՞ս
ինձ պիտի չ'թողնէիր: Օ՛. Աստուած մի արասցէ որ դու այդ-

պէս վարւէիր. ես բեզ կը շարձարէի. կողերդ կը շարդէի,
կտոր կտոր կանէի ու այնպէս հողիդ կը հանէի:
Պիէ՛ր. Ահա՛ թէ ինչ... ուրեմն զրախտո՞ւմն էլ քո ձեռքից
հանգստութիւն չ'պիտի ունենայի. շնորհակալ եմ անկեղ-

ծութեանդ համար. կողմ. ձեզ չէի՞ ասում թէ օյինբազն է:
ԺԱՆԷՏ. Այդտեղ ին՞չ ես մըթմըթում. ծոյլ անպիտան,
գնա՛ գործդ տես:

Պիէ՛ր, Ո՛չ նախ և առաջ դու ինձ ասա թէ...
ԺԱՆԷՏ. Բո՞ծելով էլ ժամանակ չ'ունեմ բեզ հէտ խօսելու.
տար այս փայտերը, օջախը վառի՛ր որ կերակուր

եփեմ...
Պիէ՛ր. Ինքդ չէ՛ս կարող վառել...
ԺԱՆԷՏ. Կարող եմ ու չեմ կամենում, պրծաւ գնաց:

Պիէ՛ր. Անիծելի այս տեսակ կեանքը... ախ դու գետին
մտնես...
ԺԱՆԷՏ. Ի՞նչ...
Պիէ՛ր. Ոչինչ. այ քեզ կատարեալ զրախտ:

ԺԱՆԷՏ. Դէ՛, ինչո՞ւ չէ՛ս գնում:
Պիէ՛ր. Գնում եմ, գնում. ախ խնձոր... բոլորի պատճառը
դո՛ւ ես: Գնում է:

ԺԱՆԷՏ. առանձին.

Վերջապէս տարաւ. այ, հիմի լաւ է... իմ կարծիքով ամէն
մի իւր կնոջ սիրող ամուսին պէտք է որ անպատճառ...
ինչպէս ձեզ հասկացնեմ... պէտք է որ... չեմ կարողանում
վրա բերել... մի խօսքով այնպէս լինի՛ ինչպէս իմ
Պիէրը... այսինքն երբէք իւր կնոջ հակառակ գործ չ'պիտի
կատարէ և ամէն կերպ նրան հնազանդուի: Երգում է.

Գանգատում եմ միշտ մարդիկ
Թէ անբաղդ
Կեանք եմ վարում: Աշխարհը
Զէ զրախտ:
Ով կամենում է ապրել
Երջանիկ,
Բոլոր հոգով թող սիրէ
Իւր կնիկ.
Ինք թող խմէ միշտ բաժակ
Դառնութեան,
Ու հայթայթէ կեանք ուրախ
Իւր կնկան:

4) ՆՈՅՆ ԵՒ ՊԻԷՐ

Պիէ՛ր. Որ մի քիչ առաջ էր մտել. Տեսնո՞ւմ ես թէ ինչե՛ր ես
երգում. ամեն բան պէտք է կնիկներին հայթայթենք ե-
ղել... Իսկ մէկն էլ չկայ որ խեղճ տղամարդկանց մասին
դէնը ի՞նչ եմ ասանում. ամէն օր թուր ու մուր ու մէկ
էլ էն անիծած կարտօֆիլը. որից արդէն զահլէս է գնա-
ցել:
ԺԱՆԷՏ. Ա՛յ, սխալվում ես. բաս թաշկինակը ոչի՞նչ.

Պիէ՛ր. Թաշկինակ. Թաշկինակ... ես ի՞նչ անեմ. Թաշկի-
նակը խօս փորս չի կշտացնի:

ԺԱՆԷՏ. Մի ուրիշ բան էլ եմ բերել քեզ համար:

Պիէ՛ր. Գլխարկ խօս չէ՞:

ԺԱՆԷՏ. Ո՛չ:

Պիէ՛ր. Ուրեմն, շապիկ կլինի:

ԺԱՆԷՏ. Ո՛չ. չհասկացա՛ր. ուտելու բան է... տես, մի հա-
մեղ կարկանդակ:

Պիէ՛ր. Կարկանդակ հա՞... ի՞նչպէս չկարողացա գուշակել...
դէ տեսնեմ...

ԺԱՆԷՏ. Մի քիչ խնդրիր:

Պիէ՛ր. Լա՛ւ, լա՛ւ, մի տանիր. այսուհետև ամբողջ օրը պի-
տի աշխատեմ:

ԺԱՆԷՏ. Ո՛չ, այդ չէ իմ ուզածը... մի համբուրիր ինձ
տեսնեմ...

Պիէ՛ր. Ահա՛, հրեշտակս. այս էլ քեզ համբուր...

ԺԱՆԷՏ. Ահա՛, այս էլ քեզ կարկանդակ:

Պիէ՛ր. Այս ի՞նչ խելօք կին եմ ունեցել... ըհը՛, վերցրու
կէսը քեզ:

ԺԱՆԷՏ. Ա՛, շատ շնորհակալ եմ իմ բարի Պիէ՛ր... սրտով
ուզում էի ուտել և իմանալ թէ ի՞նչ համ ունէ. ամբողջ
ճանապարհին դրա վրա էի մտածում: Բայց չետոյ խորհե-
ցայ թէ՛ ոչ, աւելի լաւ է որ իմ կուկուին տանեմ որ բերանը
բազրբացնէ. չէ՞ որ խեղճը ամբողջ օրը աշխատում է:

Պիէ՛ր. Դժգոհութեամբ. Եւ այն էլ ի՞նչպէս... տես... մինչև
հիմի քրտինքը վազում է ճակատիցս իսկ ձեռներս կոշ-
տեր են գուրս եկել...

ԺԱՆԷՏ. Խղճուկ ջան. է՛, ինչպէս՞, համո՞վ էր:

Պիէ՛ր. Տէր Աստուած, ի՞նչ ես ասում, կարկանդակը բաս
համով չի՞ լինի, և այնպիսի բազրբաւորներ կան, որ ամէն
օր ուտում են այսպիսի կարկանդակներ... հաստչելով. Ա՛խ,
Եւս, Եւս, եթէ դու այդ տարօրինակ ախորժակը չունե-

նայիր, ես էլ կարող կլինէի միշտ այդպիսի կարկանդակ
վայելել:

ԺԱՆԷՏ. Դեռ էլի չեմ մոռացել:

Պիէ՛ր. Միթէ՛ կարող է մարդ մոռանալ, երբ ստիպած է
ամէն բո՛լէ յիշել...: Եւ ի՞նչ տարօրինակ ճաշակ է ունե-
ցել այդ Եւսն. դէ, դո՛ւ, դո՛ւ ինքդ ասա՛. միթէ՛ կարելի
է այդպիսի փառաւոր և արքայավայել կարկանդակը մի
որևէ անպիտան խնձորի հետ համեմատել:

ԺԱՆԷՏ. Փաղարշանքով. Լաւ է որ այդ մասին չ'խօսենք:

Պիէ՛ր. Ձեմ կարող... ոչ մի կերպ չեմ կարող...

5) ՆՈՅՆՔ և ԿՈՄՍ ԴԸ ՄՕՐԷ Լսում է նրանց.

ԺԱՆԷՏ. Դէ լա՛ւ ես ե՞մ մեղաւորը որ ինձ վերայ ես
բարկանում:

Պիէ՛ր. Ես ամենևին քեզ վերայ չեմ բարկանում: Ես Աղա-
մի վրայ եմ նեղանում թէ նա ինչո՞ւ էր թողնում: Ա՛խ,
եթէ ես նրա տեղը լինէի, չէի թողնի, երբէք չէի թողնի...

ԺԱՆԷՏ. Դուն էլ բան ասացիր: Եթէ ես էլ Եւայի տեղը
լինէի, երբէք խնձորների վրա չէի մտածի, թէ և ես շամ
եմ սիրում. բայց վրան անգամ չէի նայի...

Պիէ՛ր. Ո՛հնց չէ...

ԺԱՆԷՏ. Հաւատացնում եմ. «չէ կարելի» որ ասում են
նշանակում է չէ կարելի, էլ աւելորդ է խօսելը...

Պիէ՛ր. Իսկ եթէ սրտով ուզէիր:

ԺԱՆԷՏ. Շատ էլ ուզէի, այնուամենայնիւ կ'համբերէի...

Պիէ՛ր. Եւ դու կ'համբերէիր:

ԺԱՆԷՏ. Ի՛ հարկէ:

Պիէ՛ր. Ամբողջ կենդանութեանդ ժամանակ...

ԺԱՆԷՏ. Վրան էլ չէի նայի...:

Պիէ՛ր. Տեսնում է՞ք ինչ խելօքն է... անի, անի, սիրու-
նիկս, մի դրա համար համբուրեմ քեզ: Համբուրում է. Ա՛խ,
եթէ ես և դու մի դրախան ընկնէինք...

ԺԱՆԷՏ. Է՞դ որտեղից հանեցիր

ՊիէՐ. Ի՞նչ կայ... եթէ յանկարծ դրախտում գտնւէինք...
ԺԱՆԷՏ. Դուն էլ բան գտար, ինչ հարկաւոր է չլինելու
բաների մասին խօսելը... 'ի զուր տեղ հալ ու մաշ ես
լինում:

ՊիէՐ. Ինչե՞ր ասես չէի վերցնի ինձ համար. առաջին—12
հատ թաշկինակ, 8 ձի, 5 մահճակալ, 13 բարձ ու բացի
դրանցից մեր Կոմսի սպասաւորի լիվրէի պէս կանաչ,
կարմիր եզերքներով, ոսկեզոյն կոճակներով ու պսպղուն
զարդարանքներով մէկը կարել կուտայի ինձ համար:

ԺԱՆԷՏ. Իսկ Լես, Լես... եթէ ես դրախտում ընկնէի, էլ
չգիտեմ թէ ինչե՞ր չէի անի... նախ և առաջ անմիջապէս
մի այսպէս բուռը մատանիներ ու օղեր կըզնէի, ու այն-
քան դերիաններ կարել կըտայի որ հաշիւն էլ չիմանայի,
ժապաւէններ, գլխարկներ, ձեռնոցներ, մանեակներ, թա-
ւիշներ և աշխարհում գտնւած բոլոր բաները կունենայի:
Սուաւօտները ուշ վեր կըկենայի, կըհագնէի իմ անտիկ
մօրէ գգեստը և կարէտը նստած քշել կուտայի շիբ...:
Թաւշեայ գլխարկ կըծածկէի, ոսկէ եզերքներով կարած
կորսէտ կըզնէի, իսկ թևերս էլ 2 ֆրանկանոց թանկագին
ապարանջներ, մետաքսեայ գուլպաներ կը հագնէի, թաւ-
շեայ կոշիկներ ու միշտ պարահանդէս կըզնայի. տրա-լա-
լա-լա-լամ... պարում է:

ՊիէՐ. Կողմ. Տեսնո՞ւմ էք ի՞նչ բնաւորութեան տէր են
կանայք. քիչ առաջ ինքն էր ինձ ասում, թէ հարկաւոր
չէ չլինելու բաների մասին մտածելը... իսկ ինքը ինձա-
նից շատ առաջ գնաց... հերիք է ժանէտ, հարկաւոր չէ
չլինելու բաներու մասին մտածել... ի զուր տեղ հալ ու
մաշ ես լինում. աւելի լաւ է մեր խրճիթը գնանք և մեր
ձաշի մասին մտածենք...

ԺԱՆԷՏ. Լաւ ասեցիր ՊիէՐ. գնանք... տեսնում է կոմսին. ան...

ՊիէՐ Ի՞նչ պատահեց քեզ... նկատելով կոմսին. ան...

ԿՈՄՍ. Բարև ձեզ, բարի մարդիկ:

ԺԱՆԷՏ. Բարև պարոն. Պիէրին. այս ով է՞:

ՊիէՐ. Չեմ ճանաչում.

ԿՈՄՍ. Ի՞նչ. վախեցածք:

ՊիէՐ. Ե՞ս ոչ, բայց կինս...

ԺԱՆԷՏ. Ե՞ս... ոչ, այդ ո՞ր տեղից հնարեցիր.— գիտէք
ինչ պարոն, մենք ոչ թէ վախեցանք. բայց դուք այնպէս
յանկարծ որ մենք...

ԿՈՄՍ. Ես կոմս դը Մօրէն եմ. ձեր նոր դրացին և բոլո-
րովին պատահամամբ լսում էի ձեզ:

ԺԱՆԷՏ. Ներեցէք Ձերդ Պայծառափայլութիւն, մենք այն-
պէս... մենակ մնացել ու... խօսում էինք...

ՊիէՐ. Մարդս շատ բան կարող է խօսել, Ձերդ Պայծա-
ռափայլութիւն:

ԿՈՄՍ. Մի քաշէք. ես կատարելապէս հասկանում եմ
ձեզ, և ձեր փափաքների կատարումն եմ ցանկանում.
բարեբաղդաբար ես շատ հարուստ եմ և իմ հարստու-
թիւնս ուրախութեամբ կը կիսեմ ձեզ հետ՝ մտածելով. եթէ
դուք էլ մի պայման կատարէք. ես մի ժամից յետոյ ապա-
րանքումս կը յայտնեմ ձեզ այդ:

ԺԱՆԷՏ. Բայց մենք այնպէս խօսում էինք, Ձերդ պայծա-
ռափայլութիւն:

ԿՈՄՍ. Ձեզ համար աւելի լաւ. յամենայն դէպս դուք գա-
լով ոչինչ չէք կորցնում. ժամացոյցը նայելով. տասն և մէկն է,
մի ժամից կապասեմ ձեզ. ց'տեսութիւն: Գնում է:

6. ՊիէՐ ԵՒ ԺԱՆԷՏ. Երկար լուռութենից յետոյ:

ԺԱՆԷՏ. 2՝ յիշատակով. ՊիէՐ...
ՊիէՐ. նոյնպէս. Համմէ՞...

ԺԱՆԷՏ. Այս ի՞նչ էր...

ՊիէՐ. Ինչը՞...

ԺԱՆԷՏ. Լսեցի՞ր...

ՊիէՐ. Իսկ դու՞...

ԺԱՆԷՏ. Լսեցի: Քիս պա... մոզարս մոյս... ՅՅՅՅ
 ՊԻԷՐ. Է...
 ԺԱՆԷՏ. Ինչ...
 ՊԻԷՐ. Ինչ էս կարծում:
 ԺԱՆԷՏ. Ձրգիտեմ... իսկ դու...
 ՊԻԷՐ. Ես էլ չ'զիտեմ...
 ԺԱՆԷՏ. Երազ է. այնպէս չէ:
 ՊԻԷՐ. Դու ինչ էս կարծում: ձեռքը նրան մեկնելով. Ապա
 տեսնեմ:
 ԺԱՆԷՏ. Ինչ...
 ՊԻԷՐ. Կամթիբ: Ժանէտը կամծում է. այ...
 ԺԱՆԷՏ. Ինչ եղար:
 ՊԻԷՐ. Ցաւում է:
 ԺԱՆԷՏ. Թոշկոտելով. Ուրեմն երազ չէ:
 ՊԻԷՐ. Նոյնպէս. Ոչ...
 ԺԱՆԷՏ. Ծափ տալով. Ուրեմն իրականութիւն է...
 ՊԻԷՐ. Ամենաիրական իրականութիւն...
 ԺԱՆԷՏ. Ուրեմն զրախտը մերն է...
 ՊԻԷՐ. Մերը, հոգեակս, մերը...
 ԺԱՆԷՏ. Ուրեմն զնանք:
 ՊԻԷՐ. Գնանք հողիս, զնանք... կաց տեսնեմ... չ'զնանք...
 իսկ պայմանը...
 ԺԱՆԷՏ. չ'իմիկուց էս ամեն պայմանի համաձայն էմ:
 ՊԻԷՐ. Դու համաձայն էս, իսկ էս ոչ. գուցէ այդ...
 ԺԱՆԷՏ. Բերանը փակելով. Սուս, ինչ որ է այնտեղ կ'տեսնենք.
 համաձայնելը կամ չ'համաձայնելը մեր կամքը չէ...
 ՊԻԷՐ. Այդ էլ ճշմարիտ է. ուրեմն զնանք...
 ԺԱՆԷՏ. Կաց. նախ այս մանրմունքը վերցնեմ պահեմ:
 ՊԻԷՐ. Ես էլ կացիք... ո այս փայտերն էլ...
 ԺԱՆԷՏ. Թող, էլ զրանք հարկաւոր չեն:
 ՊԻԷՐ. Ձէ, Ժանէտ, սվ զիտէ, եթէ մեզ այնտեղից...

1001
750

դուքս վոնտելու ձև է անում. այն Ժամանակ պէտք կըզայ:
 ԺԱՆԷՏ. Ձարմանում եմ թէ ինչ տրամադրութիւն ունես,
 վատ գուշակութիւններ անելու. ամեն ինչ հետդ վերցրի՛ր,
 բան չ'մոռանաս:
 ՊԻԷՐ. Ո՛չ, ամեն բան մօտս է, իսկ դո՛ւ:
 ԺԱՆԷՏ. Ես էլ եմ վերցրել... իսկ այստեղ թողնում եմ
 մեր բոլոր վէճերը...
 ՊԻԷՐ. Եւ քո յիմարութիւններդ:
 ԺԱՆԷՏ. Դուն էլ քո ծուլութիւնդ:
 ՊԻԷՐ. Իսկ դու քո կռիւներդ:
 ԺԱՆԷՏ. Այլ մեզ հետ վերցնենք...
 ՊԻԷՐ. Միմիայն մեր սէրը: Արագ հեռանում եմ:

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Ւ Յ Ր

Տեսարանը—Կոմսի տանը մի հիւրասենեակ, ամեն տեսակ կահկար-
 սիներով զարդարած. ամեն կողմ ձոխուձիւն, ձախակողմը սեղան՝ ամեն տե-
 սակ քաղցրաւենիներով, միրգ և զինի... սեղանի առջ նախաբեմում տու-
 բա, որի վերայ խուփով ծածկած մի ծաղկաման, աջ կողմը, պարտէզի վրա
 նայող պատուհան, հայելի և գորգեր: Մէջտեղից է զլիստոր մուտքը:

Ա Ր Ա Ր Ի Ա Ծ Բ.

- 1.) ԿՈՄՍ ԵՒ ԾԱՌԱՍ
 ԿՈՄՍ. Առանձին. 12-ն է արդէն, իսկոյն կուզան, ծառային.
 ինչ որ նրանք խնդրեն և ինչ որ կամենան անմիջապէս
 կըկատարէք...
 ԾԱՌԱՍ. Շատ բարի, Ձերդ պայծառափայլութիւն: Դրսից
 զանգազի ձայն:
 2. ԿՈՄՍ, ՊԻԷՐ ԵՒ ԺԱՆԷՏ
 ՊԻԷՐ. Կոմսին չը տեսնելով. Էօֆ... ինչ գորդ է...

ԺԱՆԷՏ. Նայելով հայելուն. Տես Պիէր, տես, կերպարանքս
տես, այ էս քիթս, առամներս, ականջս...

Պիէր. Կոմսին տեսնելով. Սո՛ւս... Կոմսը այստեղ է...
ԿՈՄՍ. Բարե ձեզ բարեկամներս, անհ ձեր նոր բնակա-
րանը, ինչ որ տեսնում էք այստեղ, բոլորը ժամանակա-
ւորապէս ձերն են, իսկ եթէ իմ պայմանս կատարէք, այն
ժամանակ այս ապարանքը ընդ միշտ ձերը կըլինի...

ԺԱՆԷՏ. Կատակում էք, ձերդ պայծառափայլութիւն...
ԿՈՄՍ. Երբէք, իսկ իմ առաջարկելու պայմանի կատարե-
լը այնքան էլ դժւար չէ:

ԺԱՆԷՏ. Ձերդ պայծառափայլութիւն, գուցէ դուք այն-
պիսի մի պայման պիտի տուա՞րկէք, որ չենք կարող
կատարել...

ԿՈՄՍ. Ընդհակառակը, իմ պայմանս նրանումն է կայա-
նում, որ երեք ժամուայ ընթացքում այս ծաղկամանին ոչ
ձեռք տաք և ոչ էլ բանաք. նրանում մի գաղտնիք կայ,
որ դուք պէտք չէ որ գիտենաք. երեք ժամից յետոյ կու-
գամ և ես ինքս բաց կանեմ խուփը... ու ձեզ ցոյց կու-
տամ այդ գաղտնիքը: Եթէ իմ պատէրս պահէք, այն ժա-
մանակ այս ապարանքը իւր բոլոր հարստութիւններով ընդ
միշտ ձերը կըլինի, իսկ հակառակ դէպքում... Բայց ո՛չ,
այդ ինձ թող մնա ցտեսութիւն, երեք ժամից յետո...
այժմ ուղիղ ժամի 12 է: Գնում է:

3.) Պիէր եւ ժԱՆԷՏ:

Երկար ժամանակ միմեանց են նայում և ապա ծիծաղում

Պիէր. է՛, սրան ի՛նչ էք ասում, մաղամ Կուկո՛ւ...

ԺԱՆԷՏ. Բաղդաւորութիւն... անսպասելի բաղդաւորու-
թիւն, ուրիշ ոչինչ...

Պիէր. Բոլորը մերն է: Հասկանո՞ւմ ես. բոլորը մերն է.
նշանակում է որ ես պարոն եմ իսկ դու տիկին, հահ, հահ,
հահ. էլ չեմ կարող Աստուած վկայ, չեմ կարող զսպել

ուրախութիւնս...—Եթէ երազումս մի այսպիսի բան տես-
նէի ես կը թքէի ու միւս կողքիս շուռ կըզայի. բայց ժա-
նէտ, սա իրականութիւն է և այն էլ իսկական իրակա-
նութիւն. անհ այս էլ պարտէզն է. ի՛նչ հիանալի տան-
ձեր, սալորներ, խնձոր... շուռ արի. շուռ արի ժանէտ.
շուռ արի... այդ խնձորները բաւական ժամանակ է որ
շատ վատ են ազդում ինձ վերայ և ատելով ատում եմ.
պէտք է հրամայեմ որ բոլորին էլ արմատով հանէն դուրս
շարտեն:

ԺԱՆԷՏ. Ինչո՞ւ Պիէր. թող մնան:

Պիէր. Իսկ դրախտը՞. Եւան, մոռացար...

ԺԱՆԷՏ. Բայց չէ՞ որ կոմսը խնձորների մասին ոչինչ չա-
սաց. ամեն ինչ կարելի է բացի ծաղկամանից. կողմ. հմ...
տարօրինակ պայման... ծաղկաման... հմ... հմ...

Պիէր. Ճիշտ որ, ես ծաղկամանը մոռացել էի. է՛հ, ինձ
ինչ. թէգուց 300 հատ էլ լինի. վրան անգամ չեմ նայի:

ԺԱՆԷՏ. Աչքը ծաղկամանից չհեռացնելով. Ես էլ նմանապէս. հը...
ինչ ծիծաղելի պայման... ծաղկաման... բայց նրանում ի՛նչ
գաղտնիք կարելի է լինել. զզանքով թո՛ւն, զարմանալի
բան... ինձ ի՛նչ... ինչ ուզում է թող լինի. դրել են թող
մնայ իւր տեղը: Այնպէս չէ՞ Պիէր... Մերնաբար մտնում է
ծաղկամանին:

Պիէր. Ի հարկէ... մի չտեսնեա՞ծ բան խօ չէ՛... առանց
դրան էլ այստեղ շատ տեսնելու բաներ կան բաւական է
որ ամեն անժամ ուտելիքներով զարդարեա՞ծ այս փառա-
ւոր սեղանին մարդ նայի. էլ աշխարհքում ոչ մի բանի
մասին չի մտածի. այ՛ իսկական դրախտ. ի՛նչպիսի հաց.
ի՛նչ քաղցրեղէններ, ի՛նչ կարկանդակներ... կարկարդակ-
ները անհ, ժանէտ, կարկանդակները, կարկանդակ չե՞ս
ուզում:

ԺԱՆԷՏ. Ծաղկամանին նայելով. Լա՛ւ... մի կտոր տո՛ւր...

Պիէ՛ր. կտորս ո՞րն է. ամբողջը վերցրո՛ւ. իսկ գինի չե՞ս ուզում:

ԺԱՆԷՏ. Ծաղկամանին նայելով. Տհւր... եթէ համով է...

Պիէ՛ր. չիտանալի է, առ, վերցրու սա շիշը:

ԺԱՆԷՏ. Ո՛չ, ինձ մի քիչ տուր:

Պիէ՛ր խնայում ե՞ս ինչ է, խմիր էլի, բացի ծաղկամանից բոլորը մերն է, խմիր. ժամի մէկն է խփում. օհօ... ժամանակը ինչպէս է թռչում, մի ժամ արդէն անցել է աննկատելի կերպով:

ԺԱՆԷՏ. Միթէ՛ մի ժամ է անցել. հրծանքով. փառք Աստծո երկու ժամից ես ամէն բան կիմանամ. ծաղկամանին նայելով. բայց հրքան գեղեցիկ է, տես՛, Պիէ՛ր, ինչ հիանալի բանգակներ կան վրան, ինչ սիրուն է վիզը:

Պիէ՛ր. Իսկի չեմ ուզում նայել, քեզ էլ խորհուրդ կըտամ որ չընայես:

ԺԱՆԷՏ Բայց ինչո՞ւ Պիէ՛ր:

Պիէ՛ր. Որովհետեւ չ'արժէ, անպէտք բան է, ով գիտէ ինչ կարող է պատահել, աւելի լաւն այն է որ դու այս շիշին նայես:

ԺԱՆԷՏ. Այդ ինչ մի չ'տեսնուած բան է, ես ինչ պէտք է տեսնեմ այս շիշին մէջ:

Պիէ՛ր. Այն՛ ինչ որ ծաղկամանին մէջ, սա էլ գաղտնիք ունէ, բանալով շիշը. ահա բռնէ որ չի թռչի:

ԺԱՆԷՏ. Ի՞նչը չի թռչի:

Պիէ՛ր. Գինին ժանէտ, գինին:

ԺԱՆԷՏ. Գինի՛ն... իսկ ես կարծում էի թէ ծաղկամանի մասին ես խօսում:

Պիէ՛ր. Գինին ժանէտ, գինին, չե՞ս տեսնում թէ ինչպէս է փրփրում:

ԺԱՆԷՏ. Ամենամեղմ ծայնով Պիէ՛ր ուրեմն կարելի է...

Պիէ՛ր. Ինչը՞...

ԺԱՆԷՏ. Ծաղկամանը բաց անել...

Պիէ՛ր. Ժանէտ, ինձ մի կատարեցներ, թէ չէ քեզ մի այն-

պիսի ծաղկաման կուտամ որ մինչև մահդ չէս մոռանայ: ԺԱՆԷՏ. Բայց այնպէս... քիչ... մի քիչ... դէ ի՞նչ կ'լինի որ թողնես:

Պիէ՛ր. Ձէ, չէ. չ'լինի որ մօտենաս, դու գիտես արդէն որ ստանան բան ու գործ չունի ու մարդոց վնասելով է զբաղւած. շո՛ւռ արի, և ծաղկամանի կողմը մի նայիր:

ԺԱՆԷՏ. Մի նայիր... իսկ եթէ նա շարունակ աչքիս առաջնէ ցցւած...

Պիէ՛ր. Ուրեմն շո՛ւռ արի:

ԺԱՆԷՏ. Շո՛ւռ արի... այն ժամանակ քեզ ինչպէ՞ս տեսնեմ... գիտե՞ս ինչ կայ. արի տեղներս փոխենք:

Պիէ՛ր. Էհ, չեմ ուզում վեր կենալ... դէ լա՛ւ... տեղափոխում են:

ԺԱՆԷՏ. Ականջ դնելով ծաղկամանին. Ոչինչ չէ լսվում:

Պիէ՛ր Կսի՛կ...

ԺԱՆԷՏ. Օ՛հ... ինձ ինչպէս վախեցրիր:

Պիէ՛ր Բազմոցի վրայ նստելով. Ահ... ի՞նչ լաւն է... ինչ փափուկ... կարծես մի կոյտ ցելի մէջ պառկեցայ, կամ անտառում մի տեղ խոտի վերայ փուռեցայ...

ԺԱՆԷՏ. Բայց ի՞նչ տխուր է այստեղ, Պիէ՛ր... այս ի՞նչ տեսակ զբախտէ. ճշմարիտ. խրճիթումս աւելի ուրախ էր. այնտեղ գոնէ տանտիկին էի, կամեցածս անում էի, ուզած կողմս նայում էի. ոչ խանգարող կար և ոչ արգելող:

Պիէ՛ր. Ժանէտ. մի մտածիր թէ ինչեր ես խօսում. միթէ՞ այստեղ վատ է. և կամ ես քեզ արգելում եմ ինչ է՞...

ԺԱՆԷՏ. Ուրեմն կարելի է՞ չէ...

Պիէ՛ր. Ամէն բան, ամէն բան՝ բացի ծաղկամանից:

ԺԱՆԷՏ. Իսկ իմ ուզածն էլ հէնց այդ է. եթէ ես չիմանամ կը մեռնեմ:

Պիէ՛ր Ձէ չես մեռնի, ես գիտեմ սա նրա գործն է:

ԺԱՆԷՏ. Ո՛ւմը...

Պիէ՛ր. Մատանայի. նա քո սրտումը նստած քո բերնովն է խօսում. ժամը 2-ն է խփում. ժամի 2-ն արդէն. շատ չէ մի

ժամ քնաց սպասելու. մի ժամ էլ համբերիր և ամէն բան կիմանանք:

ԺԱՆԷՏ. էլ մի ըոպէ չեմ կամենում սպասել. լսո՞ւմ ես մի ըոպէ:

ՊԻԷՐ. Բայց ինձ համա՞ր, քո կուկուրի համա՞ր, որին քաղցր կարկանդակներ ուտացրիր, մի՞թէ շատ է մի ժամ էլ սպասելը. այո՞. միմիայն մի ժամ... յետո կոմսը կը գայ ինքը կը բանա խուփը և գաղտնիքը ցոյց կտա. այն ժամանակ ինչքան կամենում ես նայիր. քեզ ոչ ոք չի արգելի:

ԺԱՆԷՏ. Ինչպէս չէ... շատ դուրեկան բան է, որ երբ քէֆները գայ, շնորհ անեն. բաց անեն խուփը և ասեն. «Ահա՛, տես, յիմարագլուխ, տես»... չէ... մեծապէս շնորհակալ եմ: Ես կամենում եմ որ առաջին անգամ ինքս տեսնեմ, թէ չէ կը հարւեմ, կմաշւեմ, կը չորանամ—կը մեռնեմ եթէ չտեսնեմ:

ՊԻԷՐ. Սո՛ւտ, սո՛ւտ, սո՛ւտ ես ասում. ո՛չ կհարւես, ոչ կմաշւես, ոչ կչորանաս և ոչ էլ կմեռնես:

ԺԱՆԷՏ. Կը մեռնե՛մ... կը մեռնե՛մ, անպատճառ կմեռնեմ... ա՛հ. զգում եմ արդէն որ մահս մօտ է:

ՊԻԷՐ. Հեռո՛ւ է. Աստուած վկայ հեռու է:

ԺԱՆԷՏ. Կամենալով ծաղկամանը բանալ ես էլ ինչ յիմարն եմ որ քեզ եմ լսում:

ՊԻԷՐ. Առաջը կտրելով. Երբէ՛ք, երբէ՛ք. չեմ թողնի. կմեռնեմ ու չեմ թողնի:

ԺԱՆԷՏ. Ա՜... այսպէ՛ս... այսպէ՛ս ուրեմն... այժմ ես ամեն ինչ հասկանում եմ:

ՊԻԷՐ. Փառք քեզ Աստուած:

ԺԱՆԷՏ. Բարբարո՞ս, ուրեմն ինձ սպանել ես ուզում, բայց ոչ երբէ՛ք. քո կամքը չպիտի կատարուի. ես քո ջգրուպէտք է որ ապրեմ. բայց ոչ թէ այստեղ քեզ հետ, դու ծաղկամանին պահապան կաց ապարանքում և նրա յիմար գաղտնիքը լաւ թաքցրու. իսկ ես մեր ազգատիկ խրճիթը

կը վերադառնամ, և յուսով եմ որ այնպիսի մարդիկ կը գտնուեն որ ինձ ոչ մի բանի կարօտ չեն թողնի:

ՊԻԷՐ. Բայց մի՞թէ մեր խրճիթը աւելի լաւ է. մի մտածիր. չորս կողմդ նայիր. սա մի կատարեալ դրախտ է...

ԺԱՆԷՏ. Ես չեմ ուզում այդպիսի դրախտը. դու հէնց այս դրախտում ինձ պիտի սպաննես... ես գիտեմ որ դու արդէն ինձ չես սիրում...

ՊԻԷՐ. Ես չեմ սիրո՞ւմ... ինձ մի՛ յանդիմաներ, թէ չէ հիմի ես էլ լաց կը լինեմ... դէ՛ մի լար, վերջ տուր, բաւական է:

ԺԱՆԷՏ. Ձեմ վերջացնում: Ուզում է զնալ:

ՊԻԷՐ. Կա՛ց. ո՞ւր ես գնում:

ԺԱՆԷՏ. Տուն:

ՊԻԷՐ. Բայց սպասիր...

ԺԱՆԷՏ. Ձէ՛. չպիտի սպասեմ...

ՊԻԷՐ. Դէ՛ հիմի ես ի՛նչ անեմ:

ԺԱՆԷՏ. Բա՛ց արա ծաղկամանը:

ՊԻԷՐ. Կախարդել է սրան այս ծաղկամանը... նրան: Բայց դու գիտես հոգիս որ այդ անկարելի բան է:

ԺԱՆԷՏ. Այո՛. անկարելի է... որովհետեւ... դու ինձ չես սիրում... և երբէք չես ուզում ինձ մխիթարել: Լալիս է:

ՊԻԷՐ. Լալով, ժանէ՛տ, մի՛ լար. թէ չէ ես էլ կուլամ:

ԺԱՆԷՏ. Բա՛ց արա ծաղկամանը:

ՊԻԷՐ. Էլի՛ ծաղկամանը. չեմ կարող ժանէ՛տ, Աստուած վկայ չեմ կարող. դու գիտես որ անկարելի է այդ:

ԺԱՆԷՏ. Ուրեմն անկարելի՞ է. մնաս բարով:

ՊԻԷՐ. Երթաս բարով. տէր ընդ քեզ, եթէ դու աւելի լաւ ես համարում քո մարդուց հրաժարել, քան թէ քո յամառութիւնից, այն ժամանակ տէր ընդ քեզ...

ԺԱՆԷՏ. Վերադառնալով Յամառութիւնի՛ց... լսո՞ւմ էք. նա այս բանը յամառութիւն է համարում. կինը տանջուում է, հետաքրքրութիւնից մեռնում է, իսկ նա այդ բանը ան-

լանում է յամառութիւն. այդ բանից յետոյ էլ ես ոչ մի
րոպէ չեմ կարող այստեղ մնալ. մնաս բարով:

Պիէր. Թող այդպէս լինի. երթաս բարով: Բազմոցի վերայ է
պառկում:

ԺԱՆԷՏ. Նայում է նրան, յետոյ դրան է մօտենում և տեսնելով որ նա չէ
ուզում իրան կանգնեցնել. Հմ... դու ի՞նչ ասեցիր... մօտենում է.
դէ ասա ի՞նչ էիր կամենում:

Պիէր. Ոչինչ:

ԺԱՆԷՏ, Դու ինձ չ'կանչեցիր...

Պիէր. Երբէք:

ԺԱՆԷՏ. Եթէ այդպէս է, մնաս բարով:

Պիէր. Գնաս բարով:

ԺԱՆԷՏ. Նստում է նրա մօտ. Պիէր...

Պիէր. Ի՞նչ կայ:

ԺԱՆԷՏ. Հոգեակս, սիրելիս...

Պիէր. Է՛... ինչ է՛...

ԺԱՆԷՏ. Ձեռ բաց անի:

Պիէր. Ո՛չ:

ԺԱՆԷՏ. Հաստատ...

Պիէր. Ո՛չ, ոչ, ու ոչ... բունս տանում է, ինձ մի խան-
գարիք, մի քառորդ ժամից յետոյ կոմսը կ'գայ, իսկ ես
մինչև նրա գալը քնել եմ ուզում:

ԺԱՆԷՏ. Քառորդ ժամ է պակաս ասում ես:

Պիէր. Այդքան էլ չի լինի, մի 13 րոպէ պիտի սպասենք:

ԺԱՆԷՏ. Ա՛հ, ա՛հ, ա՛հ, վատ եմ զգում, ա՛հ, ա՛հ, ա՛հ...

Պիէր. Տեղից թռչելով. Ի՞նչ եղար, այ կնիկ, ժանէտ մա-
դամ Կուկոն, ի՞նչ պատահեց, տէր Աստուած, դու ողոր-
միր, մեռնում է... ժանէտ, հոգեակս, ուշքի արի:

ԺԱՆԷՏ. Ա՛հ, ա՛հ, ա՛հ, մեռնում եմ:

Պիէր. Մի որևէ բան չե՞ս ուզում, զինի, նարինջ, շաքա-
րեղէն, կարկանդակ, բոլորը, բոլորը բեզ, ինչ որ ուզում
ես, միայն թէ ՚ի սէր Աստուծոյ մի յիմարանար, մի
մեռնիր:

ԺԱՆԷՏ. Ա՛հ, ցաւումէ ցաւում, այստեղ, մեռնում եմ...
Պիէր. Տէր Աստուած, հիմի ես ի՞նչ անեմ, դէ հէրիք զը-
ժութիւններ անես, ժանէտ, մի մեռնիր, այս ի՞նչ յիմար
կատակներ են:

ԺԱՆԷՏ. Ա՛հ, ա՛հ, ա՛հ... մի միջոց կայ միայն ազատելու,
բաց արա ծաղկամանը:

Պիէր. Գուցէ ծաղկամանն էլ բաց անեմ, միայն թէ ուշքի
աըի, մի մեռնիր. է, ի՞նչպէս, հիմի քիչ լաւ ես:

ԺԱՆԷՏ. Այն քիչ լաւ եմ:

Պիէր. Է՛հ, փառք Աստուծոյ... հեռանում է:

ԺԱՆԷՏ. Այդ ինչ ի՞նչ ես անում:

Պիէր. Ինչը՞...

ԺԱՆԷՏ. Իսկ ծաղկամանը՞...

Պիէր. Բայց ժանէտ, չի կարելի այդ, մի քիչ էլ համբե-
րիր...

ԺԱՆԷՏ. Ի՞նչ, դարձեա՞լ... ա՛հ, ա՛հ, ա՛հ... վատ, վատ եմ
զգում ինձ... այստեղ... ծաղկամանը թէ չէ... կ'մեռնեմ,
այ, այ, այ...

Պիէր. Ա՛հ, այս ծաղկամանը ինձ պիտի սպանէ:

ԺԱՆԷՏ. Ա՛հ... ինձ էլ... ծաղկամանը՞...

Պիէր. Էլի ծաղկամանը... քիչ է մնում որ գժւեմ... դու
ուրիշ խօսք չ'գիտես. բայց ինչ որ էլ որ լինի չեմ բաց
անի:

ԺԱՆԷՏ. Նողմ. Ինչպէս է հակառակում... մնաս բարեաւ
Պիէր, դու, դու ես մահաւանս պատճառը... բայց ես նե-
րում եմ քեզ...

Պիէր. Ժանէտ, ժանէտ, ի՞նչ եղար... մեռաւ Աստուած
վկա մեռաւ... ժանէտ... բաց կանեմ, Աստուած վկայ բաց
կանեմ... տես մօտեցայ արդէն... բաց արա աչքդ ժանէտ...

ԺԱՆԷՏ. Դէ շուտ, շտապիր, թէ չէ բոլորովին կրմեռնեմ:

Պիէր. Է՛հ... ես բազդ, ինչ լինելու է թող լինի... Ծաղկա-

մանի խուփը բաց է անում, Թռչունը դուրս է Թռչում. Այ, այ, այ...

բռնեցէք... բռնեցէք...

ԺԱՆԷՏ. Վեր է թռչում և նայում ուրախ ծափ տալով. Թռչունը...
Թռչունը... Թռչունը...

Պիէր. Տեսէք ինչ շուտ լաւացաւ է...

ԺԱՆԷՏ. Նրա ձակատին խփելով. Ախմախ ախմախ... ինչո՞ւ թռչու-

նին բաց թողեր... հիմի ին՞չ պիտի անենք հէ՞... իշի գլուխ...
Պիէր. Հսում էք, լսում էք... մեղաւորը ես եմ եղել... ես
քեզ չէի՞ ասում, չէի՞ նախագգուշացնում...

ԺԱՆԷՏ. Ինձ նախագգուշացնում էիր, իսկ ինքդ էշանում
էիր դադարկազուլիս:

Պիէր. «Ախ... օր... ցաւում էր» բղաւորը դու չէիր...

ԺԱՆԷՏ. Եւ դուն էլ հաւատում էիր, սարսաղների թագաւոր

Պիէր. Հաւատալուս համար դադարկազուլիս և իշազլուի
եղա:

ԺԱՆԷՏ. Իհարկ է իշազլուիս ես, թռչունին ինչո՞ւ փախցրիր:

Պիէր. Բայց չէ՞ որ դու ուզում էիր:

ԺԱՆԷՏ. Ծաղրելով. «Բայց չէ՞ որ դու»... շատ էլ ուզում
էի հէնց ամէն ուզածը կը կատարե՞ն...»

Պիէր «Ախ, վախ, մեռնում եմ, ծաղկամանը» բղաւորը
դու չէիր...

ԺԱՆԷՏ. Շատ էլ բղաւում էի, ապուշ, հէնց կինդ լալիս
է թէ չէ ին՞չ անելդ չես գիտում: Դու պէտք է չ'թողնէիր.

քո խօսքը առաջ տանէիր. ինչ էլ որ լինում է իսկոյն կնոջդ
փէշերի տակն ես մտնում: Բամբակ, բամբակ, յիմարագլխի

մէկն ես դու, ուրիշ ոչինչ...

Պիէր. Խեղճ տղամարդիկ. բոլորիդ բազըն էլ այս է.
օֆ. օֆ. օֆ. իսկ այս ին՞չ դրախտ էր, ին՞չ կահկարասիք
ին՞չ գինիներ. ին՞չ կարգ ու սարք. ին՞չ կարկանդակներ

և այս բոլորը... Ֆրր... Թռաւ... ժամի սրբն է խփում. ժամի
երեքն է. մնաք բարով, ամենայն փարթամութիւն...

4.) ՆՈՅՆՔ ԵՒ ԿՈՄՍ

ԿՈՄՍ. Կարծեմ ձեզ չ'սպասեցրի և ճիշտ ժամանակին եկա:

Պիէր. Կողմը, Ընդհակառակը, շատ ուշացած...

ԿՈՄՍ. Յուսով եմ, որ պայմանը ձեզ ծանր չը թւաց:

Պիէր. Իմ մասին, ի հարկէ ոչ:

ԺԱՆՏՐ. Ձերդ պայծառափայլութիւն, ճիշտ է որ նրան
մի քիչ դժւար էր թւում, բայց ինձ...

Պիէր. Այո՛, և նա, բանը... այնպէս...

ԿՈՄՍ. Շատ ուրախ եմ, ուրեմն ծաղկամանը ձեզ չէ՞ հե-
տաքրքրում:

Պիէր. Այո՛ ձերդ պայծառափայլութիւն, հիմի արդէն հե-
տաքրքրում է:

ԿՈՄՍ. Խփելով ծաղկամանին լսում է. Հմ... ձայն չ'կայ...
այս ինչ է՞ նշանակում: Ո՞րտեղ է սրա դադանիքը...

Պիէր. Փրր... Թռաւ ձերդ պայծառափայլութիւն...

ԺԱՆԷՏ. Բայց ես այս բանում բոլորովին անմեղ եմ...

Պիէր. Ին՞չպէս թէ անմեղ:

ԺԱՆԷՏ. Խուփը բաց անողը դու չէիր...

Պիէր. Խուփը... բայց ուրիշ ին՞չ կարող էի անել...

Կոմսին. Այնպէս դառաւ այնպէս դառաւ որ, ձերդ պայծ-
առափայլութիւն... որ մէկը ասեմ, էլ ախ ու վախ, էլ մեռ-

նում եմ, էլ իստերիկա, ես էլ ակամայ...

ԺԱՆԷՏ. Եւ սա տղամարդ է, ձերդ պայծառափայլութիւն...
որ մէկը ասեմ, սրա անունն էլ տղամարդ է, փոխանակ

ինձ ճշմարտութեան ճամբին բերելու, ինքն էր ինձ ճա-
նապարհից դուրս հանում:

ԿՈՄՍ. Մենք բոլոր մարդիկս էլ միևնոյն ընդհանուր հիւ-
անդուլթեան ենք ենթակա, այն է ունեցածով երբեք գո՛հ

չ'լինել... ձեր յարդեա խրճիթը վերադարձէք և հաւատացէք
որ նրանում դուք աւելի երջանիկ կ'լինէք: Եթէ որևէ կարիք

ունենաք, ինձ մօտ եկէք. ես միշտ պատրաստ եմ ձեզ օգնելու:

Գնում է:

ԺԱՆԷՏ. Պիէր...

Պիէր. Ժանէտ...

ԺԱՆԷՏ. Ինձ վերայ չե՞ս բարկացած:

Պիէր. Երբէք:

ԺԱՆԷՏ. Ներքիւ ինձ Պիէր, բոլոր յանցանքը իմս էր, խոստովանում եմ յանցանքս և կ'աշխատեմ ապագայում ուղղել: Համբուրիւ ինձ տեսնեմ:

Պիէր. Բոլոր սրտով: Համբուրում է:

ԺԱՆԷՏ. Ներում ե՞ս:

Պիէր. Հոգւով:

ԺԱՆԷՏ. Ուրեմն, հաշտե՞նք:

Պիէր. Այժմ և միշտ:

ԺԱՆԷՏ. Դէ՛ շուտ տուն վերադառնանք, քանի մեզ չեն վնդել...

Պիէր. Մանաւանդ որ մեզ այստեղ պաշտպանող էլ չի լինի

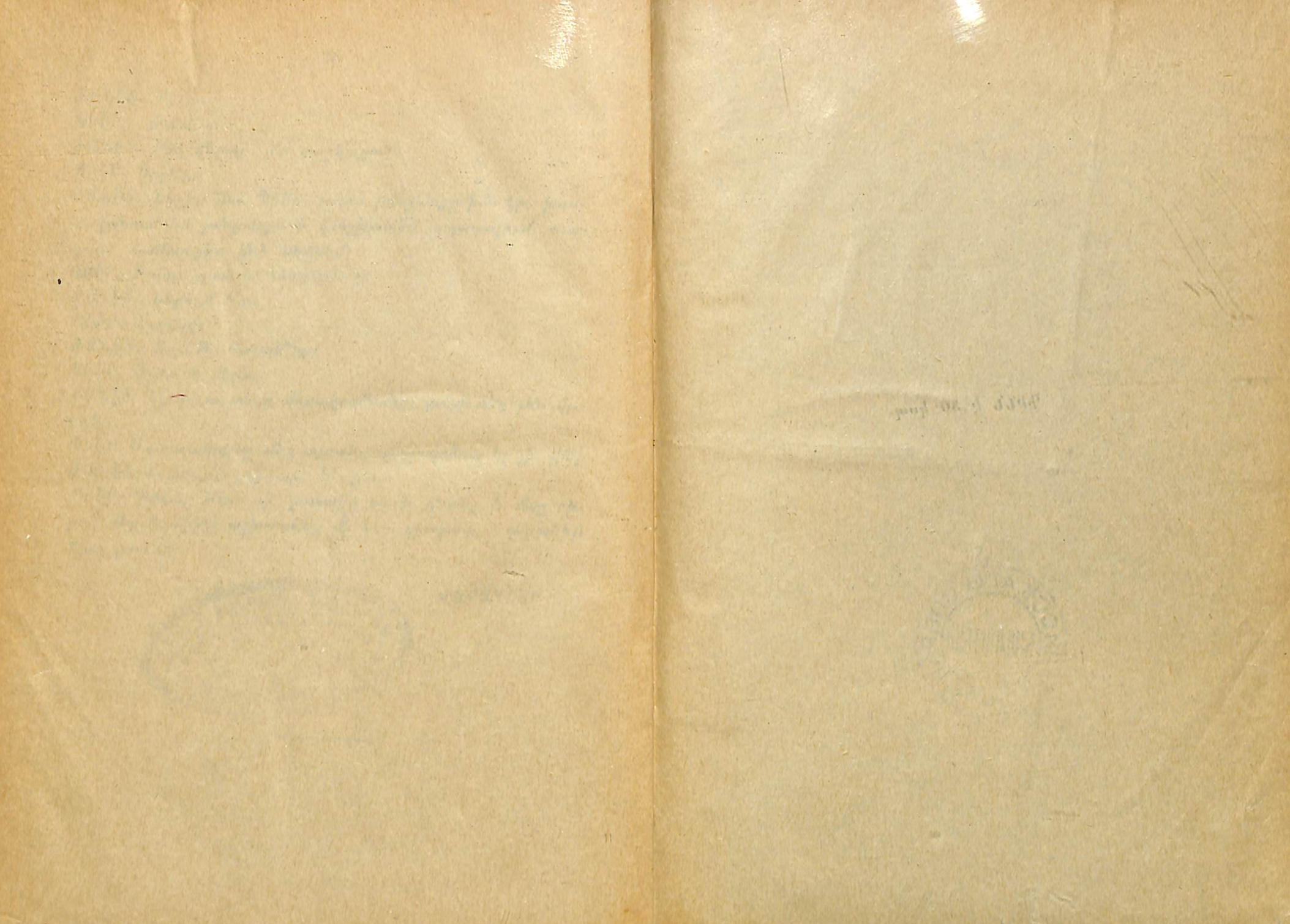
ԺԱՆԷՏ. Ժողովուրդին ցոյց տալով. Ի՞նչ...

Պիէր. Դժուար թէ... դէ շտապիւր տուն գնանք և մեր սիրով մեր խրճիթը աշխատենք մի նոր դրախտի վերածել:

Արագ գնում են:

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ԳԻՆՆ Է 30 կոպ.

«Ազգային գրադարան»

NL0319832

12.189

